

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XIII. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1881, május 25-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár jelenti, hogy a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság a pénztárt f. hó 23-ikán megvizsgálta, és jelentése szerint úgy a könyveket mint az értékpapírokat és pénztári készletet rendben találta.— Tudomásul vétetik.

Másodtitkár jelentést tesz az ásványföldtani bizottság f. hó 23-ikán tartott üléséről. Felemlítve, hogy a választmányi kiküldötte, Inkey Béla úr akadályozva levén a megjelenésben, Hantken Miksa választmányi tag úr pedig elutazván, a bizottság harmadik tagjául a titkárság Lóczy Lajos urat kérte fel, — felolvassa a bizottság ülésének jegyzőkönyvét:

Jegyzőkönyv az ásványföldtani bizottság üléséről 1881. május 23-ikán.

Elnök előterjeszti a beérkezett pályázatokat. A kitűzött határnapig, 1881. ápr. 30-ikáig 10 ajánlkozótól 14 tervezet érkezett be:

I. Ajánlkozás „*A Selmecz-Körmöcsi ércshegység leírására, különös tekintettel telepeire, ásványaira, réteges kőzeteire s ezeknek befolyására az ércsvíztelre nézve*“.

II. Ajánlkozás „*Felső-Magyarország barlangjainak megvizsgálására*“.

III. Ajánlkozás „*Erdély kristályos palakőzeteinek leírására*“.

IV. Ajánlkozás „*Bereg megye Latorcsa baloldali területének földtani leírására*“.

V. Ajánlkozás „*A Felső-Zsedánypataki mészbarlang felvételére és átvizsgálására*“.

VI. Ajánlkozás „*Zólyom megye déli felében előforduló eruptív- és metamorf-kőzeteknek petrográfiai leírására*“.

VII. Ajánlkozás „*A Cserhát eruptív kőzeteinek leírására*“.

VIII. Ajánlkozás „*Erdélyi kőszenek és lignitek chemiai elemzésére*“.

IX. Ajánlkozás „*Hunyad megyei nevezetesebb kőzetek chemiai elemzésére*“.

X. Ajánlkozás „*A magyarországi fontosabb réz- és cink-érczek chemiai elemzésére*“.

XI. Ajánlkozás „*A Persányi-hegység eruptív kőzeteinek megvizsgálására*“.

XII. Ajánlkozás „*A székelyföldi Congeria-képletek leírására*“.

XIII. Ajánlkozás „*Phytopalaeontológiai gyűjtésekre Erdélyben és Gömör-megyében*“.

XIV. Ajánlkozás „*A Toroczkói újonnan felfedezett barlang tüzetes tanulmányozására és leírására*“.

Elnök e jelentéssel kapcsolatban elmondja, hogy az ajánlkozók közül a 2., 3., 4., 6., 8., 9., 10., 12., 13. és 14-ik számú ajánlatok tevőit hasonló vagy ugyanazon kérdések kidolgozásával biztos tudomása szerint az akadémia bizta már meg, s így a Társulatnak csak az 1-ső, 5-ik, 7-ik és 11-ik számú ajánlatok maradnak fen, melyeket elfogadhat és megbízásban részeshíthet.

Az I. számú ajánlat, „*A Selmecz-Körmöcsi ércshegység leírása*“ megbízásra nem tarthat igényt, minthogy a selmeczi természettudományi társulat kezdeményezése mellett e vidék monográfiai leírása készülő félben van, sőt, mint a társulat jegyzőkönyveiből meg lehet győződni, egyes részletek már fel is vannak dolgozva.

Az V-ik számú ajánlatot „*A Felső-Zsedánypataki mészbarlang leírását*“ a bizottság nem ajánlja elfogadásra, minthogy ez inkább az ősrégészeti és embertani tudományokhoz tartozik, melyeket egy arra hivatott társulat művel.

A VII. számú ajánlat „*A Cserhát eruptív kőzeteinek leírása*“ kiválóan leköti a bizottság figyelmét, a mennyiben úgy e vidék geológiai érdekessége, mint a benyújtott tervezet értékes munkát helyeznek kilátásba, melyben remélhető eredményeket a tudomány jelen állásának pontos és több oldalú módszerei fogják támogatni. A munka kivitelére három évet és költségeire 1000 frtot igényelne.

A XI-ik számú ajánlat „*A Persányi hegység eruptív kőzeteinek megvizsgálását*“ tűzi ki feladatául azon szempontból, hogy a tudomány újabb módszereinek alkalmazásával egész pontosan határozva meg e kőzeteket, azok közettani helyzetét is biztosabban állapíthassa meg mint az eddig történt. Munkája kivitelére 200 frtot kér; két év alatt elkészül.

A bizottság ezek alapján ajánlja, hogy első sorban bizassék meg a VII-ik számú ajánlat tevője, Schafarik Ferencz egyetemi tanársegéd Budapesten „*A Cserhát eruptív kőzeteinek leírásával*“ és tiszteletdíjjal ajánltassék fel neki 800 (nyolczszáz) forint; azonfelül bizassék meg a XI-ik számú ajánlat tevője, Buda József okl. gymn. tanár Budapesten „*A Persányi-hegység eruptív kőzeteinek megvizsgálásá-*

vai" s tiszteletdíjúl a kért 200 frt. adassék meg neki.

DR. SZABÓ JÓZSEF. LÓCZY LAJOS.

A választmány a bizottság jelentését tudomásul veszi, ajánlatát elfogadja és S c h a f a r z i k F e r e n c z egyetemi tanársegédet valamint B u d a y J ó z s e f gymn. tanárt az említett munkák kidolgozásával megbizza és nekik a megfelelő összegeket biztosítja, az elnököt pedig felhatalmazza, hogy a megbizottaknak a biztosított tiszteletdíj egy harmadát — ha szükséges — előlegképen utalványozhassa.

Titkár jelenti, hogy Reclus megköszönve a munkájának II-ik kötetéből küldött 3 díszpéldányt, a következő levelet intézte a Társulat elnökéhez:

„Clarens, 30. Mai 1881. Monsieur. En revenant d'Afrique, je trouve sur ma table les trois volumes admirablement reliés, que vous avez eu la bonté de m'envoyer et votre lettre, que je me permets de trouver trop aimable. Comparée à la grandeur des phénomènes à décrire, que peut être mon oeuvre, à vos yeux comme aux miens, sinon une bien faible et bien incomplète tentative? Et si je parle avec affection de la Hongrie et des Hongrois, la reconnaissance ne m'y oblige t'elle pas? Nulle part je n'ai trouvé un plus bienveillant accueil et j'ai même le bonheur d'y avoir fait de solides amitiés.

N'est ce pas assez pour jeter une charme sur la contrée toute entière?

Veillez, je vous prie, Monsieur, être mon interprète auprès de la société des sciences naturelles de Pest et auprès du traducteur de la *Terre* pour leur exprimer publiquement toute la reconnaissance que je sens du fond du coeur. Agréez, Monsieur, l'expression de mes vœux et de mon profond respect.* Elisée Reclus.“

* Afrikából hazaérkezve asztalomon találtam a három pompás kötésű könyvet, miket szíves volt megküldeni és levelét, a melyet nagyon is lekötelezőnek találok. A tünemények nagyszerűségéhez képest, melyeket le kelle írnom, mi lehet az én művem az ön szemében, valamint az enyéimben is, mint gyenge s hiányos kísérlet? És ha szeretettel szólok Magyarországról s a magyarokról, nem a hála kötelez-e engem arra? Sehoh sem találtam szívesebb fogadtatást, sőt oly szerencsés voltam, hogy ott nem egy szilárd baráti viszonyt is köthettem. Nem elég ok-e mindez, hogy az egész ország iránt melegen érezek?

Kérem, uram, tudassa a pesti természettudományi társulattal, úgyszinte a *Föld* fordítójával, szívem mélyéből származó köszönetemet. Fogadja uram jó kívánatomat, s mély tiszteletem nyilvánítását.

Másodtitkár bemutatja Dr. Ulbricht Richard újabb közleményét „Adatok a bor- és mustelemzés módszereihez“, melyben fejtegeti, miként használja a ferrocyan-káliumot indikátorul a czukor meghatározására. — Tudomásúl vétetik.

Titkár előterjeszti a F o g ó t ö k e pénztári állását április hónapban. (L. a Közl. 147-ik füz. 229. lapján.) — Tudomásúl van.

Titkár jelenti, hogy a könyvkiadó vállalat IV. ciklusának ez ideig 903 aláírója van.

A Népszórái előadások gyűjteményéből megjelent Gerando Attila előadása „Két hét a Székelyföldön“ 4 képmelléklettel és Schulek Vilmos előadása „A nézésről munkálkodás közben“ 6 ábrával. Sajtó alatt van Szabó József és Vambéry Armin előadása. E vállalatnak eddig 1067 aláírója van. — Tudomásúl szolgál.

A könyvtárba a mult vál. ülés óta következő ajándékok érkeztek: 1. Dr. B o r b á s V i n c z é t ő l több különlenyomat referátumaiból a „Botanisches Centralblatt“-ból; Gróf K o r n i s E m i l t ő l „Verhandlungen und Mittheilungen des siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt.“ I—XXX. kötet; a nemrég elhunyt Dr. Bene Ferencz hagyatékából az elhunyt özvegyétől, Dr. B e n e R u d o l f közbenjárására 64 munka, és L e h r B e n ő mint szerzőtől „A vasúti távirdák“ című munka második kiadása. (I—II.) — Köszönettel vétetnek. Gróf Kornis Emilnek, Dr. Bene Ferencz özvegyének és Dr. Bene Rudolf úrnak a választmány külön is köszönetet szavaz szép ajándékukért.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult vál. ülés óta hárman hunytak el tagtársaink közül, név szerint: Lorenz Zsigmond tanár Znio-Váralján, Sztarcsevics János tanító Aradon és Szűts Ferencz tanár N.-Körösön. — Szomorú tudomásúl szolgál.

Kilépésüket bejelentették négyen. — Tudomásúl van.

Kitörlésre ajánlatnak, mint 4 évre adósok, tizen. — Kitöröletnek.

Az örökítő tagok sorába lépett Dr. K é t l y K á r o l y egyetemi tanár Budapest. — Örvendetes tudomásúl szolgál.

A rendes tagokul ajánlottak nevei felalvastattak — és mindannyian, számra 30-an, megválasztattak; velök a tagok létszáma, a veszteségeket leszámítva, 5463-ra emelkedett, kik között 117 alapító és 94 hölgy van.

Heller Á. vonatkozva a mai szakülésen a villámcsapásokról tartott előadására, azon óhaját fejezi ki, vajha erre nézve adatok hazánkban is gyűjtetnének, és indítványozza, határozni a választmány, hogy a Közlöny útján vagy külön, a megfelelő kérdéseket tar-

talmazó lapokon szólíttassanak fel a Társulat tagjai adatok gyűjtésére. — A választmány az indítványt helyesli és elhatározza, hogy egyelőre Heller Á. úr mai előadásának

kapcsában a Közlöny útján szólíttassanak fel a tagok a menykőcsapások statisztikájához adatgyűjtéssel hozzájárulni. A kérdések megállapításával indítványozót bizza meg.

A Forgó Tőke pénztári állása

1881. évi május végén, összehasonlítva a múlt évivel.

M e g n e v e z é s	1880		1881		M e g n e v e z é s	1880		1881	
	frt.	kr.	frt.	kr.		frt.	kr.	frt.	kr.
B e v é t e l.					K i a d á s.				
Maradék a megelőző évről	4347	26	3721	83	Alapítványul iratolt . . .	3000	—	2000	—
Takarékpénztári kamatok	290	14	345	17	Bútorokra	6	85	27	85
Oklevelek díja	412	—	470	—	Fára, világításra	56	30	63	50
Helybeli tagdíj a folyó évre	3290	—	3497	—	Házbérrre	757	50	757	50
Vidéki " " " "	2760	50	3097	50	Irodai költségre	42	—	58	16
Tagdíjhátrálékok " "	515	50	380	50	Könyvtára	1906	81	1510	61
Előrefizetett tagdíjak .	24	—	49	—	Irói díjak s népsz. előadá-				
Előfizetések és eladott ki-					sok költségére	912	34	1344	47
adványok	1160	84	777	40	Szerkesztők tiszteletdíja .	130	—	145	—
Füzetes Vállalat	211	36	1041	86	Közlöny kiállítására . . .	2185	27	2726	57
Hirdetések	642	10	349	90	Füzetes Vállalatra	245	61	571	25
Vegyések	10	25	21	11	Kisebb nyomtatványokra .	120	40	162	—
Összesen	13663	95	13751	27	Oklevelek kiállítására . .	131	—	152	30
					Tiszti személyzetre	1551	80	1699	92
					Szolgák fizetésére	623	20	630	—
					Postaköltségre	75	67	66	55
					Hirdető mellékletre	491	56	249	57
					Vegyés kiadásokra	199	51	141	44
					Rendkívüli kiadásokra . .	60	—	10	—
					Pályakérdésekre	—	—	600	—
					Összesen	12495	82	12916	69

1880 május 30-ikán a forgó tőkének júniusra átviendő pénztári maradéka volt 1168 frt. 13 kr., 1881-ben pedig ugyanez 834 frt. 58 kr.

LEUTNER KÁROLY s. k., pénztárnok.

XI. SZAKÜLÉS.

1881, május 25-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

26. Heller Ágost „A villámcsapásokról“ értekezett. Röviden érintve a villámhárító feltalálását, azon kérdéssel foglalkozik, mennyire védi meg a villámhárító az épületeket a menykőcsapástól, és megemlékezik azon mozgalomról, mely ez irányban Németországban a menykőcsapások statisztikájára vonatkozó adatok gyűjtése céljából megindult s végül óhajtatását fejezi ki, vajha ily adatok gyűjtése hazánkban is foganatba vétetnék. (L. bővebben a 263-ik lapon.)

27. Horváth Géza „A rovarok okozta hybridképződés egy esetét“ mondotta el. Körvonalozva azon szerepet, melyet a rovarok a természetben a növények termékenyítésével visznek, három külön fajta babot mutat be, melyek Leányfaluban (Pestm.) egy méhes közelében külön táblákban voltak ültetve. Az egyes tövek mind fajtájoknak megfelelő termést hoztak egy bokornak kivételével a méhes előtt, melynek termése között mind

a három fajtnak megfelelő szemek voltak. (Bővebben közöljük.)

28. Schuller Alajos műegyetemi tanár megvitatta a „Carnelley-féle kísérlet“-et, melylyel C. állítólag kimutatta, hogy a jég légritkított térben felmelegíthető túl az olvadás-pontján; magasan a 0° fokon felül. — Előadó kifejti, hogy elvben ugyan nem tartja lehetetlennek a szilárd testek túlhevítését az olvadás-ponton felül lévő hőfokra, de gyakorlatilag igen nehéznek állítja a szilárd testekben oly könnyen fellépő feszülések és repedések miatt, hogy különösen a jégnél légritkított térben alig tartja lehetőnek a párolgással együtt járó hűlés-okozta feszülések miatt. Egyszermind nem képzelheti, hogy a jég légritkított térben melegíthető volna, mert ez esetben a melegebb jégből nem volna szabad több gőznek fejlődnie mint a hidegebből, a mi ellenkezik tapasztalatainkkal. Végre előadja, hogy többféle készülékkel tett

kísérleteket, melyek mind azt bizonyítják, hogy légritka térben még csak 0° fokig sem sikerül a jeget megmelegíteni, sőt inkább annál alacsonyabb marad a hőfok, minél ritkább a tér, habár a jeget környező üveg egész a meglágyulásig melegítették is.

Szily Kálmán e fejtegetésekre megjegyzi, hogy, ha az eddig tapasztalatoknak ellene mond is a jég felmelegítésének lehetősége, még sem szabad rámondani, hogy az ilyesmi az elmélettel ellenkeznék.

Ugyancsak Schuller Alajos értekezik „Az ozon világitásáról”. A Geissler-

féle csövek világitásával Lengyel Béla egyetemi tanár az ozon szereplését hozta volt kapcsolatba, de nem döntötte el, vajjon keletkezése, vagy felbomlása alkalmával mutat világitó tűneményt. Jelen alkalommal egy kísérletet mutat be, mely azt bizonyítja, hogy az ozon felbomlás közben világít. E végből ozontartalmú levegőt olyan üvegcsővön hajt keresztül, mely csaknem izzásig hevített vascsővel van körülveve. Ha az ember a csőbe belenéz, elég élénk világosságot lát mindannyiszor, valahányszor ozonos levegő fuvatik belé, míg különben a cső sötét.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(18.) A ZIVATAROK STATISZTIKÁJA ÉRDEKÉBEN. Heller Ágost tagtársunk a Társulat májusi szakülésén érdekes előadást tartott a villámcsapásokról (I. e füzet 263-ik lapján), és ezzel kapcsolatban a Társulat választmányához egy indítványt terjesztett elő, melyet a választmány helyesléssel is fogadott. Az indítvány abban áll, *„hogy a kir. magy. természettudományi társulat szólítsa fel tagjait, szíveskednének az általuk tapasztalt égi háborúk lefolyásáról, esetleg előfordult villámcsapásokról, továbbá a mennykősíjtott épületeken esetleg meglevő villámhárítóról és annak állapotáról esetről esetre a titkárságot tudósítani.”*

A kérdések, melyek a zivatarok és mennykőcsapások statisztikája ügyében tekintetbe veendő, indítványozó összeállítása szerint a következők:

1. Melyik világtáj felől jött a zivatar?
2. Az égbolt egészen, vagy csak részben volt-e beborulva?
3. Előfordult-e egyes felhő, melyben villámok cikáztak?
4. Mikor volt erősebb az eső: közvetlenül a villámcsapás előtt vagy utána?
5. Jégesővel kezdődött-e a zivatar?
6. Szél, vihar vagy szélcsend uralkodott-e?
7. A villám mibe ütött (fa, ház, templom, gyár vagy gyárkémény); ember vagy állat megsérült-e?
8. Miben állott a csapás okozta kár vagy sérülés (rombolás, égés; vérrel való aláfutás, megperzselés stb.)?
9. A mennykősíjtotta épület villámhárítóval el volt-e látva?
10. Milyen és mily állapotban volt a villámhárító (felfogó rudak száma, felfogó rudak hegye egyszerű volt-e vagy több tüskéből állott; a levezető szögletes vagy hengeres volt-e, vagy drótkötélből állott; vasból, vörös- vagy sárgarézből készült)?
11. Kárt szenvedett-e a villámhárító a villámcsapás által? átugrott-e más tárgyra a villám (csengetyűdróra, telegráfdróra,

gáz- vagy vízvezető csőre, falkapocsvasra vagy egyéb fémtárgyra)?

12. Volt-e fa a ház mellett, melybe a villám becsapott (magasabb volt-e a fa mint a ház)?

13. Ozon-szag (az úgynevezett „kénköszag”) volt-e érezhető a villámcsapás után.

Felkérjük ennél fogva t. tagtársainkat, hogy ez ügyben a fennebbi kérdések tekintetbe vételével megfigyeléseket tenni s azokról lehető részletes tudósításaikat a Társulat titkárságával közölni szíveskedjenek. —

(19.) BORÁSZATUNK ÉRDEKÉBEN. A Földm. ipar- és kereskedelmi Miniszter Budapesten (Nákó-ház) egy központi mintapinczét állított fel, kapcsolatban állandó szőlő- és pinczekezelő eszközkiállítással. A minta-pincze célja egyfelől az, hogy alkalm nyujtassék a hazai bortermelőeknek borkészleteikből mustrákat kiállítani s ez által az eladókat a vevőkkel közelebb hozva azt elérni, hogy ne legyenek esetleg kitéve a megbízhatatlan közvetítők nyereszkedéseinek; másfelől pedig az, hogy az egyes borvidékek termékeinek jelleme áttanulmányoztatván, a termelőkkel meg lehessen ismertetni a boraikkal követendő eljárás módjait. — A minta-pinczére vonatkozó szabályzatot szívesen megküldi, valamint ez ügyben mindennemű felvilágosítást készségesen ad az országos borászati kormánybiztos, Miklós Gyula úr. —

(20.) NEMZETKÖZI FÖLDRAJZI KONGRESSZUS. Az olasz földrajzi társulat (Societa geografica italiana) meghívót küldött Társulatunknak, melyben tagjait a f. évi szeptember havában Velenczében tartandó kongresszuson részvételre szólítja fel. Tudatjuk tagtársainkkal, hogy jelentkezésre való lapok úgy Társulatunk mint a Magyar Földrajzi Társulat titkárságánál kaphatók. —

(21.) HALÁSZATI LAPOK. A Felső-Magyarországi Halászegylet hazánk halászati érdekeinek előmozdítása céljából a kormány támogatása mellett május havától

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.